

**PREMSA
CORONA**

Es Molí Nou

Vilafranca - Número 104 - Març de 1996 - Any IX

La carretera ja té solució

**Els escolars han estat beguent aigua
amb residus fecals**

"ES MOLÍ NOU"
Publicació mensual de
l'Obra Cultural Balear

Depòsit Legal
PM - 336-1986

Edita:
Obra Cultural Balear
de Vilafranca

Coordina:
Jaume Català

Han col·laborat:

Miquel Barceló
Joan Jaume
Francisca Martí
Antoni Riera
Biel Montserrat
Joan Nicolau
Jaume Nigorra
Joan Rigo
Guillem Sansó
Jaume Sansó

Redacció d'Esports:

Guillem Mas
Jaume Vidal
Antoni Sansó

Foto Portada:

Joan Jaume

Imprimeix:

TIRRENA, S.A.
Telf. 55 52 12
C/ Pintor Joan Gris, 2
MANACOR

Els articles publicats
en aquesta revista
sols expresen l'opinió
dels seus autors

Editorial

La reforma de la carretera

L'anunci de la reforma de la carretera no deixa de ser una bona notícia, que ens ha acompanyat a l'inici d'aquesta primavera. Evidentment, el llastimós estat del tram de via de la C-715 Palma-Cala Rajada que atravesava el nostre poble exigeix la intervenció de l'organisme responsable del seu manteniment, és a dir, el Govern balear a través de la conselleria d'Obres Públiques. Emperò, el moment i les circumstàncies obliguen a tenir en compte una sèrie de factors. En primer lloc, que el propi conseller d'Obres Públiques, Bartomeu Reus, reconeix que la reforma es durà endavant degut a la pressió de l'Ajuntament. També cal valorar que les obres, d'un mes de durada, no afectaran amb la mateixa intensitat a tot el quilòmetre de carretera que ens divideix la vila. Vol dir això que estam davant una operació de pedaçat? Tal vegada sí.

El procés de crivellament de l'asfalt no ha estat qüestió de dies ni setmanes; fa anys que el mal estat de la carretera clama una intervenció a fons. I fa temps que l'Ajuntament vé demanant una solució, que no ha arribat (amb totes les reserves) que imposa una manca d'informació detallada de les obres previstes fins que el batle ha amenaçat amb tallar el trànsit, a les portes d'una nova temporada turística, i encara que un dels seus regidors, Salvador Barceló s'hagi desmarcat d'aquesta mesura de pressió, igual que el PP. Perquè la carretera no només pateix clots, crivells i desnivells; no podem oblidar que tenim uns semàfors que compleixen una funció que no va més lluny que la de uns llums de fira; les pluges, en menor mesura que fa uns anys, segueixen deteriorant el trespel de la carretera perquè no hi ha una xarxa de clagueram adequat, la senyalització lineal fou, és i serà, si algú amb dos dits de seny no la modifica, tot un perill adicional pels peatons. Perill consentit i que venim patint degut a la manca d'interès del nostre Ajuntament que va acceptar la pintada lineal de la que ningú ha estat capaç d'explicar els seus avantges sobre la única línia que hi havia abans.

Es fa necessari, per tant, que els responsables polítics municipals vigilin de prop el pla de reforma que hagi pogut dissenyar Obres Públiques, mentres estam a l'espera de què d'una vegada es construeixi la desviació. Encara és hora de que l'Ajuntament hagi organitzat alguna reunió per informar d'aquest darrer projecte i tampoc estaria de més que veinats de la carretera, comerciants i demés vilafranquers poguessin estar al corrent de les millores que afectaran, esperem, a la principal via urbana del poble.

En una de les darreres editorials criticàvem que certs assumptes, com el Pla Territorial del Pla, només es debatin a nivell de grup municipal PSM, com si els vots concedits otorgassin poders per mantenir al poble al marge de les decisions que poden marcar el seu futur. D'un temps ençà la manca de transparència ensombreix l'esperit de portes obertes anunciat pel grup de govern. La reforma de la carretera és una oportunitat per recuperar l'estil perdut.

L'ajuntament aconseguirà que s'arregli la carretera

L'estat actual de la carretera presenta un estat tercermundista. Fotografies: Joan Jaume

(Redacció).- La conselleria d'Obres Públiques del Govern balear està decidida a descloscar l'asfalt del tram de la carretera Palma-Manacor que travessa la vila, després de la insistència de l'Ajuntament que en un ple del mes de febrer va acordar demanar la reforma urgent de la carretera degut a l'estat penós d'aquest boci de xerxa viària. En la seva sol·licitud, l'Ajuntament va aportar tot un reportatge gràfic sobre els clots i crivells que de banda a banda de carretera dificulta i crea perills pel trànsit.

Segons informacions recollides per «Diario de Mallorca», foren amenaces del batle, de tallar el trànsit si el govern no arreglava d'una vegada la carretera, les que determinaren una ràpida intervenció de Obres Públiques en el sentit de comprometre's a dur endavant la reforma. Segons l'esmentat mitjà d'informació regional, el conseller d'Obres Públiques, Bartomeu Reus, era partidari emperò d'esperar a 1977 per reformar la carretera, una vegada haver-se construït la desviació de la mateixa per la zona sud de poble.

Varis tècnics han estudiat el problema i com a solució s'excavarà un tram d'uns 200 metres, on el desnivell és més pronunciat i de forma superficial es rascarà la resta i després se li donarà una capa asfàltica. Les obres duraran un mes, per estar enllestides abans d'arribar l'estiu.

Altres problemes com la manca d'una xarxa de

clavegueram per recollir les aigües pluvials no tindran cap tipus de tractament. Tot sembla que la intenció del Govern es dur a terme una simple operació de maquillatge que calmi el descontent de l'Ajuntament, on tant el PSM com el PP s'han avingut a sol·licitar una immediata reparació de l'asfaltat.

El problema de la velocitat i de la manca de seguretat pels peatons a l'hora de creuar la carretera seguirà sense solució. El grup municipal del PSM ha fet servir l'amenaça de tallar el trànsit per aconseguir que el Govern es decideixi a arreglar l'asfalt de la carretera, postura que ha provocat la crítica del regidor de Policia, Salvador Barceló,

#Les obres duraran un mes i s'executaran abans de l'estiu.

per no estar d'acord amb les mesures de pressió, tot i que Obres Públiques s'ha fet el sord davant les reiterades peticions de l'Ajuntament per a que s'arregli la situació tercermundista que ofereix el tram de la principal carretera de Mallorca en la seva travessia pel centre de la nostra vila.

A més dels crivells, clots i desnivells, la principal via del poble presenta mancances en l'evaluació d'aigües pluvials i seguretat. El semàfors en ambar s'han confirmat al llarg d'aquests darrers anys com una simple operació d'imatge del PSM, quan a l'estiu de 1990 va prendre el govern municipal amb UM. Llavors, passats uns mesos s'instal·laren els semàfors per facilitar el pas de peatons, però quasi tots els cotxes no els respecten, com tampoc ningú fa que es respectin. La senyalització de les línies, fetes abans de l'estiu de 1994, més que encarrilar el trànsit desorienten i obliguen els vehicles a acostar-se a les aceres. De llavors ençà no s'ha fet res per normalitzar el tràfic.

Municipi

La celebració dels 100 anys de cinema tengué una bona acollida

El pati de butaques del Saló Parroquial quedà a mig omplir a l'hora de celebrar, el passat divendres dia vuit de març, els 100 anys de la primera projecció de cinema de història al nostre poble. Si es té en compte el fred que regne dins el saló i el poc renom de les diferents pel·lícules que es projectaven, podríem qualificar l'assistència de públic com a bona. El més important d'aquesta celebració ha estat sens dubte que el poble de Vilafranca ha demostrat que encara està interessada pel cinema i que si el nostre cinema està preparat per veure bones pel·lícules la nostra gent hi acudirà amb assiduitat.

Dia 28 d'abril es celebrarà el segon mercat del llibre de Vilafranca

El pròxim 28 d'abril es tornarà a celebrar el Mercat del Llibre de Vilafranca que enguany arriba a la seva segona edició. Per enguany, la Biblioteca té preparades una sèrie d'activitats amb el col·legi "Es Cremat", totes elles dedicades a la figura de Mossèn Antoni Maria Alcover i les seves conegudes "Rondalles Mallorquines" que en aquest 1996 celebren el seu primer centenari. Les activitats es duran a terme entre el 22 i el 28 d'abril i totes elles es realitzaran, excepte el Mercat que tindrà lloc a la plaça Major, a l'Escola i a la Biblioteca. Pel diumenge dia 28 també hi ha una sèrie d'activitats programades per tots aquells que assisteixin en aquesta festa.

Defuncions

Mª Montserrat Gaià Barceló, morí dia 4 de març als 76 anys

Josép Català Bauzá, morí dia 9 de març als 82 anys

Josép Sansó Sansó, morí dia 13 de març als 70 anys

Naixaments

Maria Francesca Gual Barceló, nasqué dia 24 de desembre de 1995

L'Arxiu Històric Municipal del nostre poble ja està reorganitzat i catalogat

Jaume Català.- L'Arxiu Municipal de Vilafranca, ubicat a la darrera planta de la Sala vora la Biblioteca, ja està totalment ordenat i catalogat, i a partir d'ara tota aquella persona que vulgui consultar la nostra història més immediata i llunyana com a poble podrà acudir al renovat arxiu i consultar amb més comoditat tots els documents que allà hi ha guardats.

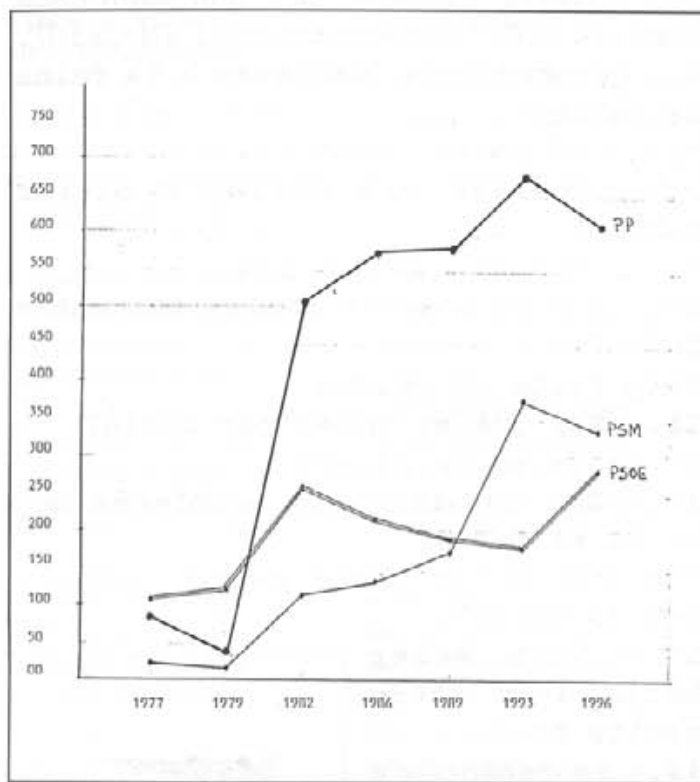
La reorganització i posterior catalogació del fons ha estat possible gràcies a un conveni signat entre la conselleria de Cultura del Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament per aquest fi. A les acaballes de l'any passat quedà gairebé enllestit encara que segurament s'informatitzaran totes les fitxes de recerca i a mitg termini passarà a formar part de l'Arxiu Municipal tot el fons documental de la Cambra Agrària local, fins ara oblidat a l'antiga oficina de la plaça de la Constitució.

L'Arxiu històric ha estat reordenat i catalogat gràcies a un conveni entre el CIM i l'Ajuntament de Vilafranca

Eleccions Generals / Resultats a Vilafranca

L'esquerra supera a la dreta per primera vegada

Redacció.- Amb una participació del 73 per cent dels vilafranquers amb dret a sufragi, les eleccions generals del passat 3 de març dibuixaren un mapa polític prou diferent del que es donà a les generals de 1993. Els resultats de l'escrutini constataren un descens del PP, que passà dels 676 vots del 93 a 618, amb una baixada del 51% al 48%. El PSM, grup que governa l'Ajuntament, enregistrà també una variació de 1,5% dels vots, passant de 374 (28%) del 93 a 340 sufragis (26,5%). Tal vegada la dada més sorprenent, a part del retrocés del PP, fou la pujada del PSOE que passà de 178 vots (13%) de les passades eleccions a 276 (25,5%) del vots emesos. Esquerra Unida (EU) augmentà a 18 (1,5%) els vots recaptats el 1993 (14). Unió Mallorquina (UM) pràcticament va desaparèixer; els seus 35 sufragis del 93 es reduïren a només 3 el diumenge 3 de març.

La suma d'opcions de l'esquerra (PSM-PSOE-EU) supera per primera vegada a la dreta (PP) que es veu desbordat inclús amb la pírrica col·lecta de UM. Els blocs quedarien 621-638 a favor de l'esquerra, sumant a la hipotètica coalició de forces els 4 vots d'Esquerra Republica-

na de Catalunya (ERC) que no apareixen en el gràfic de resultats. Aquesta és la primera vegada, des de la instauració del model democràtic que les forces esquerranes superen a la dreta aglutinada primer a través de l'extinta UCD i després amb Aliança Popular (AP) convertit després amb Partido Popular (PP).

Dels resultats de les generals a Vilafranca, sens dubte va sorprendre la pujada del PSOE, que superà els de 1982, any en què els socialistes aconseguiren una majoria absoluta aplastant a tot l'Estat Espanyol. En aquell any a Vilafranca el PSOE aconseguí 257 vots (un 19% dels sufragis vàlids).

Però qualsevol extrapolació dels

#Baixada del PP i del PSM, forta pujada del PSOE i desaparició d'UM

resultats de les generals a uns comicis locals podria capgirar les forces, traduïdes en regiduries, si tenguessin la concurrència dels tres partits amb més vots: PP, PSM i PSOE. Així, el primer, amb els vots lograts el 3-M aconseguiria 6 regidors, 3 el PSM i 2 el PSOE. De continuar amb la bipolarització PSM-PP, el primer es faria de nou amb la victòria. De totes formes, cal recordar que dels resultats de 1993 no es va veure reflectit cap paral·lisme amb els que es donaren a les eleccions municipals de 1995.

ELECCIONS GENERALS 1977-1996 A VILAFRANCA

	1977	1979	1982	1986	1989	1993	1996
AP/PP	83 (6%)	46 (4%)	503 (38%)	571 (48%)	576 (53%)	676 (51%)	618 (48%)
PSOE	106 (8%)	119 (9%)	257 (19%)	216 (18%)	189 (17%)	178 (13%)	276 (22%)
PSM	22 (2%)	20 (2%)	113 (9%)	130 (11%)	171 (16%)	374 (28%)	340 (26%)
EU (Pce)	6	1		4	10 (1%)	14 (1%)	18 (1,5%)
UCD	979 (73%)	982 (81%)	334 (25%)				
UDS			100 (8%)	162 (14%)	63 (6%)	7 (1%)	
UM				73 (6%)		35 (3%)	3 (-)
Votants	1335-81%	1209-68%	1324-74%	1179-63%	1093-61%	1327-72%	1282-73%
Conn	1639	1769	1792	1869	1779	1755	1792

Els alumnes de tercer curs entrevisten el batle Joan Bauçà

1.- Com et noms i quants d'anys tens? *Joan Bauzà i Bauzà i tenc 49 anys.*

2.- T'agrada esser batle? *Si. Per què? Perquè puc ajudar al poble*

3.- Des de quin any ets batle? *Des de l'any 1991, fa 5 anys.*

4.- Quants d'anys fa que hi ha Ajuntament a Vilafranca? *Uns 100 anys.*

5.- Quantes persones componen l'Ajuntament? *11 persones, 10 regidors i 1 batle*

6.- Quina és la feina de cada regidor/a? *Un d'obres, un Municipal, un del Cementeri, un de les Festes, un de la Cultura i Biblioteca, un d'Educació (problemes de l'escola) i un de Sanitat (P.A.C.) i un del Medi.*

7.- D'on treis els doblers per fer places, carrers? *Del Consell Insular, del que paga cada família i Del Govern Central (Madrid).*

8.- Quantes hores dediques a la feina de batle? *Mínim 20 hores setmanals.*

9.- Coneixes els batles d'altres pobles? *Sí, sobretot els del pla.*

10.- A part d'esser batle, fas altre feina? *Faig feina de mestre.*

11.- Per què et vares fer batle? *El poble em va elegir.*

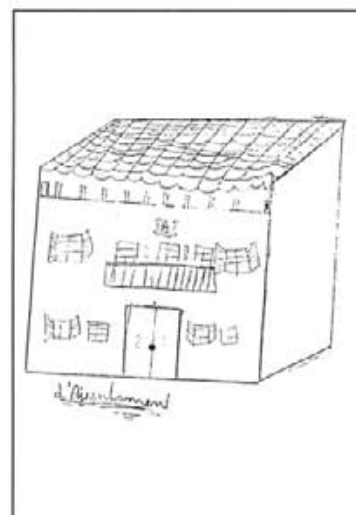
12.- Com coneixes els problemes que hi ha el poble? *Com que és un poble petit, xerrant amb la gent.*

13.- Pots esser batle d'un altre poble? *No*

14.- Representes a tots els vilafranquers? *Sí*

15.- Què fa l'Ajuntament per l'escola? *Dona suport als mestres arreglant els desperfectes de l'escola,*

16.- Què hem de fer nosaltres per ajudar a l'Ajuntament? *Moltes coses, respectar els i altres i a tothom.*

CLÍNICA DENTAL

Calle California, 36 - Teléfono urgencias 989 68 13 31
PETRA

Consulta tots els dies a partir de les 19 h.

PRECIOS ESPECIALES PARA LA TERCERA EDAD

Compañías IMECO • PREVIASA • ASISA • SANITAS...

GLOSES de NADAL I SANT ANTONI, per Biel Montserrat

Demà quasi tot el dia
la festa és el votar
el poble aconseguirà
que no hi hagi majoria

Qui ho fa un poc malament
la gent el sol castigar
no en tindrà a bastament
el poper per governar

Un partit de gent honrada
d'aquells que no roben poc
dictadors de guerra i foc
Espanya està salvada

Els més ases d'en Felip
ens han duit de cap a ells
han bastat aquests porcells
per quasi tirar un partit

Entre mostatxins i nas
això és un gall de garbera
polítics que fan plorera
de cervell molt incapaç

Si tengués cap per mandat
arreglaria qualche cosa
un cop clos davant s'exposa
el partit a fracassar

A dotzenes de Roldans
preparats per envestir
els duros en quines mans
a Suïssa el seu camí

Els grossos banquers honrats

ara tot s'ho faran seu
així és el pensar meu
els petits més enterrats

Els rics tendran subvenció
per poder tenir criada
les tindrà taula posada
amb el tracte de senyor

En barbeta ha aconseguit
l'esquerra desunida
un equivocat que crida
cada cop més avorrit

A mils de nous enxufats
i en els pobres una cossa
menys duros dins la boca
causa molts d'equivocats

Un mode de fer rialles
són els petits separats
així els grossos engreixats
així fent feina de bades
(...)

Mitja nit diumenge vespre
alegres i tristes cares
s'havia equivocant l'enquesta
feina mal feta de bades

El ratolí empenyat
enzenes fora paciència
ja cercava convergència
tant si havia cabussat

Retirat seràs valent
de polític poca cosa

has de veure quan fa nosa
no serveixes per president
Tant aneu equivocats
que no vos aclarireu
mentiders ningú els creu
i menys la falsedat

La dreta fa fundar el GAL
i els altres l'han seguit
per aturar que fes mal
tot el contrari heu dit
Heu acusat en Felip
que tenia poca culpa
amb la consciència bruta
sou quasi tot el partit

Demanant la majoria
amb tot el que dúieu tacat
hi ha massa gent que sap
que tu no serveixes per guia

A davant un bon timó
així encara guanyarieu
amb aquest escapoló
sols no veieu que ferieu

Tres anys heu fet el betzol
cridant i alçant el dit
te'n has d'anar a en Felip
i si manava en Pujol

I ara tot a l'inrevés
que ja el vas a cercar
xerrareu el català
baixant calçons i molt més

Un poni mal enganxat
que no pot amb la galera
tant de popers a darrera
que en Pujol el té fermat

Vos torbareu a tenir
l'ocasió que heu tenguda
que si hi tornau insistir
pegareu la resseguda

Era impossible pensar
una victòria tan dolenta
i la derrota tan potent
que el pot dur a governar

Aprendre de manar junts
serà el camí de tots
el poc respecte d'alguns
lleva el riure i pegar bots

Ni sols els que fan de jutges
no tant sabut fer guanyar
tot comprat no et va bastar
és un mal fer falta brusques

Que te votin alguns rics
encara té passament
és trist que els pobles petits
tenguin aquests pensaments
(...)

Uns fabulosos escrits
que donen gust de llegir
si així ho feieu podem dir
alabances molts de pics
Feines males de pagar
pels que ens agrada llegir
que més ho facin així
i així Es Moli Nou viurà

A BIEL MONTSERRAT, de Jaume Nígorra

En en Biel Montserrat
que ses gloses no en viu,
en tantes coses que em diu
pareix que sempre esta gat.

Feia fret i un mal dia
i agafares un bon torrat,
jo encara no et som pagat
i m'has dit lo que volia.

No la em vares acabar
així com jo la volia
i per poder fer més via
no em feres l'esquena d'ase

Així mateix tenies estil
pegant amb una masseta
pero, per fer-la més dreta

per guia tenies un fil.

Per cert que encara esta posat
perque ningú el se'n ha duit
i jo de mal d'esquena he fuit,
perque les forces he acabat,
però per el que m'ha costat
jo trob que esta molt bé així,
si un dia et puc servir,
vull poder dir que t'ho he pagat.

Jo sempre he fet bunyols
que no importava fer-los tall,
però tu m'has fet un badall
per amagar-si els caragols.
Des de que somi t'ho dic
que la gallina sempre esqueina.
Quan tu m'acabis la feina

no et dire pus es xuric
Sè que ets bon parededor
d'aquests que fan paret seca,
i si poses «figa seca»
pots esser un bon glosador.

En que m'hagis donat passades
et tenc per un bon glosador,
i si em vols fer un favor
em convides a panades;
No les facis foredades
que fan suc com un brollador!
Si a una gran festa anau
vos solen donar bon dinar,
un darrera jo va combregar
jo li allargava la ma
i tampoc em donà la pau.

En girar la rosa del vent
alerta que t'escupiras,
amb els atxems que faràs
et podries rompre una dent.

Sempre he trobat cosa lletja
no sebre que t'enganaran,
i a tu no et curaran,
ni les pastilles del metge.

Però es que jo sempre dic
que tu ets un bon glosador,
i jo ho tenc per gran honor
ser company de'n Biel Xuric.

L'altre dia una dona
digueu que estava cansada,
jo dic una altra vegada
et vull donar l'enhorabona.
Molt empipat jo ja n'estic
de que em diguin tantes coses.
Si tu i jo feim gloses,
tu es cert que hauràs d'anar viu
perque en volen sortir des niu
permi et fotran es xuric.

On és la pedrada? (2ª part)

La «Fuya Informativa» que edita el Centro Cultural Mallorquí, serà la primera pedra que aixecarà i aguantarà la pedrada d'aquest número. Els fonaments es basen en la lectura, ben detingudament feta, de la ja esmentada «Fuya Informativa». Els fets són els següents; arribant a la línia número trenta dues del pamflet, es troba la següent pedrada del mes:

«... emb sas controversias que se pujan tenir emb catalanistas, sempre s'ha de tenir en conte que sa gramàtica (1912) y es diccionari (1932) de sa llengo catalana d'En Fabra, que intentan imposar a Balears, son molt més posteriors que sa gramàtica (1835) y es diccionari (1878) de sa llengo mallorquina d'En Amengual. Anteriorment a n'es textos d'En Fabra, sa llengo de Catalunya era coneguda emb so nom cult de llemosí. Aquesta plana està escrita d'acord emb sa gramàtica y diccionari de sa llengo mallorquina d'En Amengual, escepte algunas actualisacions ortogràficas.»

Després que el lector hagi llegit amb bones i fora frissar el text il·lustrat anteriorment, vull fer constar que jo he trobat o localitzat tres pedrades, de les moltes que se'n poden extreure de la «fuya». Arribam ja al moment clau de la secció. Passam ara a l'anàlisi:

1.- «Atemptat històric»: El o els redactors de la «fuya», poden tenir la ideologia que ells mateixos desitgin; però això no els permet de cap de les maneres manipular la història. Perquè la història feta està i és infrangible. Es diu que el diccionari i la gramàtica feta per en J. Amengual és anterior al diccionari i a la gramàtica de P. Fabra: les dates no enganen. Fins aquí bé. Però ells volen fer entendre que n'Amengual va ser el creador de la llengua mallorquina i que la gramàtica de Fabra es imposada a les Illes, és a dir el català. Es torna a la disputa entre si mallorquí-català. Fals! Segons la història, varen sorgir diverses persones,

sensibilitzades en el tema lingüístic, arreu de les terres de parla catalana, que volien ajudar a normalitzar la llengua després d'abandonar la I^a Decadència on la nostra llengua havia estat marginada i menyspreada; fent així gramàtiques normalitzadores a cada dialecte (això va ocórrer a València, a Barcelona, a Girona, a Castelló, ...) A causa de la manca d'enteniment entre els normalitzadors, l'Institut d'Estudis Catalans, encarregà al filòleg Pompeu Fabra la normalització de l'idioma; normalitzant la gramàtica i editant un nou diccionari més complet i modernitzat. És a dir, perquè un bon home intentés normalitzar el dialecte mallorquí, això, no és una excusa suficient per a voler fer-ne una llengua.

2.- «Denominació de l'idioma»: Afirmen que, fins que en Fabra no va normalitzar l'idioma (1912-1932) abans al català se l'anomenava llemosí. Pedrada! És veritat que al català se l'anomenava llemosí, però només entre els segles XII i XIV (a conseqüència que encara no s'havien posat d'acord amb el nom de la llengua) i no fins a l'any 1932 com ens volen fer creure.

3.- Fan a saber al lector de la «fuya», que el pamflet està escrit segons el diccionari i la gramàtica de n'Amengual llevat d'algunes actualitzacions ja relitzades. I jo em demano: qui és el lingüista o filòleg que ha realitzat aquestes actualitzacions al famós diccionari de n'Amengual? No seria tal vegada, que alguns dels redactors de la «fuya» hagi fet pel seu compte les modernitzacions, sense tenir ni la més mínima idea de lingüística o de filologia? Si tantes bases tenen que el mallorquí és una llengua, com és que no organitzen un congrés de lingüistes i exposen les seves teories? Tal volta no ho fan per por de fer el paperet magre davant els intel·lectuals i només volen confondre a la gent de bona fe.

A tall de conclusió; si amb les disputes entre els «gonelles» i els «catalanistes», els primers donen aquests arguments ... no és d'estranyar que siguin la befa i la rialla constant de les persones amb *sentit comú*.

Guillem Mas i Barceló

RONDALLA DEPRAVADA

Aquí no hi ha qui pugui dormir

Com qui no vol la cosa, l'altre dia de pagès, vaig tenir l'oportunitat de sentir els pronòstics d'en Cascos, les bufetades d'en Gil i les possibilitats de formar govern d'en Aznar. Ara, més fredament, encara puc seguir pensant que tot, en realitat, és un mal somni; així i tot no hi ha forma humana de dormir amb tranquil·litat. A l'estat Espanyol passen els fets que en cap altre lloc del món, no pagant, poden succeir. En cascos es va equivocar de 20 diputats la nit electoral, en Gil, entre paraules i gestos, fot una paparra al gerent del Compostel·la, i n'Aznar s'haurà d'apuntar a un curset intensiu de Català (per que ara sembla que tot el que hi ha a Catalunya és una meravella,

quant fins ara tot era nefast). És hora de reflexionar i treure'n conclusions: no ens hem equivocat de País?, encara hem de mester homes com en Gil perquè ens facin pensar que en Franco no és mort de tot?, que l'eufòria pot dur a equivocar-se a un possible ministre d'un milió i mig de vots?, que n'Aznar, just el sendemà de les eleccions, ja demostrava feblesa i incoherència?. Germanets, si voleu que us sigui franc, començo a pensar que si estem on som i tenim el que ens ha tocat és pel nostre negligent comportament i la poca creença en la nació en que vivim.

Un dia d'aquests vull anar a Madrid, posar-me ben al centre de la Plaça Cibeles i posar-me a riure com un boig, frenèticament burlesc i mostrar les anques a tots els que les vulguin veure; segurament no faré el paper d'imbecil tant com ells.

Jaume Sansó i Caldentey

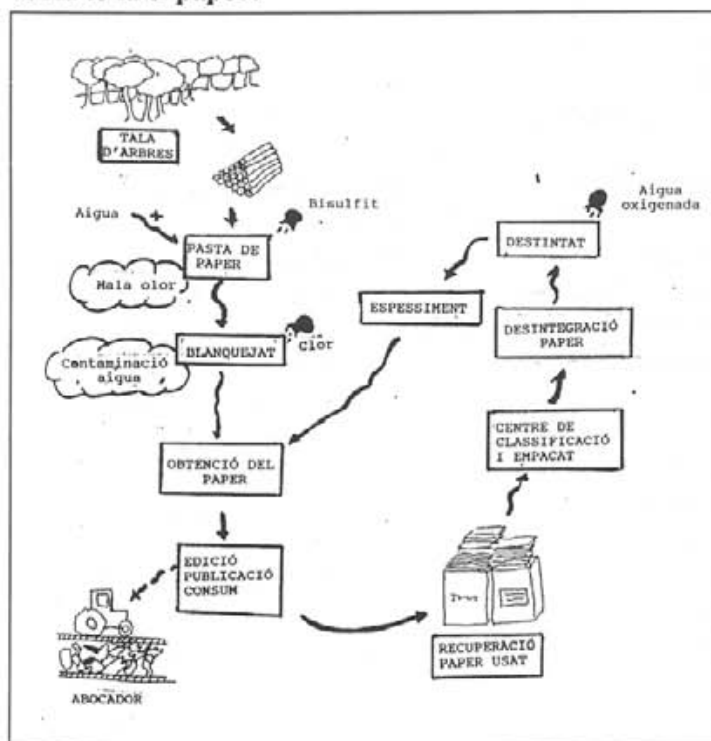
No tudis paper, pensa amb els arbres

Doblers, cartes, segells, llibres, revistes, diaris, publicitat, fols, quaderns, paper higiènic, bosses, tassons, plats, mocadors, torcabocues, capsos, embalatges, factures, contractes, talons de banc, certificats, vot... Tot i això i més coses es fan de paper. El paper és bàsic i necessari per a molts d'usos quotidians; la majoria de vegades té alguna relació en les activitats que realitzam.

La història del paper

La primera pasta de paper es va fer a Xina en el segle II, a partir de restes de roba vella que replegaven els pedacers (abans tota la roba se treia de plantes) i d'alguns vegetals com el lli, el bambú i la morera. Els xinesos guardaren el secret fins al segle VII, en què els àrabs apressaren uns fabricants de paper xinesos. Va ser llavors que els àrabs milloraren la tècnica de fer paper i es convertiren en grans productors. A Europa la fabricació del paper no va arribar fins el segle XII amb la invasió àrab. Amb l'invent de la impremta, en el segle XV per Gutenberg, i la revolució industrial, en el segle XVIII, les demandes de paper començaren a ser molt grosses, el que dugué la necessitat de cercar una matèria primera més abundant que la roba vella: es començaren a utilitzar la fusta dels arbres per fer paper. A partir d'aquest moment es dona un dels problemes mediambientals més grans del món: la desaparició de grans superfícies de boscos, amb totes les conseqüències que això comporta.

Com es fa el paper?

Procés de fabricació de paper per escriure.

Efectes de la fabricació del paper convencional en el medi?

Per fer una tona de paper s'han de talar entre 12 i 20 arbres (depèn de la qualitat del paper), amb la consegüent destrucció del bosc. Els boscos són importants per molts de motius: eviten l'erosió, ja que les arrels dels arbres aguanten la terra; són el pulmó de la terra (ens donen oxigen per respirar); fan que l'aigua de pluja caigui més a poc a poc, així la terra té temps d'absorbir-la i pot omplir les venes d'aigua de davall la terra; és l'hàbitat de molts d'animals; i en definitiva, és un lloc per esplaïar-nos i relaxar-nos. Si continuem així, es preveu que a l'any 2000 els boscos es reduiran a una sisena part.

Els arbres més rentables a l'hora de produir paper són les coníferes (pins, avets, eucaliptus). Això fa que es tallin els boscos autòctons d'algunes regions i siguin substituïts per monocultius provocant l'empobriment del sòl i la pèrdua de biodiversitat. Galicia i Huelva han perdut gran part dels seus boscos autòctons degut a l'especulació de la indústria papirera. Per fabricar una tona de paper es destrueixen entre 3 i 5 ha de bosc.

En el pas de fusta a pasta de paper s'han d'afegir substàncies químiques de gran toxicitat, com la sosa i el bisulfit. Una vegada acabat el procés, aquestes substàncies juntament amb l'aigua que s'ha emprada són

#"Cada any una persona empra un arbre en forma de paper"

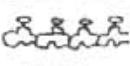

#"Utilitzem les coses fetes amb paper reciclat"

#"Convenç als teus amics i al lloc on fas feina dels avantatges del reciclatge de paper"

#"A l'hora de comprar pensau com es fan els productes"

#"Utilitza els contenidors de paper"

	ARBRES nº	AIGUA l litres	ENERGIA kw/h	RESIDUS kgs.	CLOR kgs.
PAPER DE QUALITAT	 20	 400.000	 7.500	 2.500	 80
PAPER CONVENCIONAL	 12	 250.000	 4.750	 1.200	 50
PAPER RECICLAT	 PAPER VELL CLASSIFICAT	 10.000	 2.750	 - 800	 0

Estalvis del paper reciclat, les dades són per realitzar una tona de paper.

abocades als rius o a la mar, provocant gran mortandat de peixos i d'animals que hi viuen.

No hem d'oblidar que en la fabricació de paper es consumeixen gran quantitats d'aigua i energia (veure figura 2).

Per blanquejar una tona de paper es necessiten entre 50 i 80 kg. de clor, una de les substàncies que té més impacte en el medi ambient. Una vegada acabat el procés, part del clor es recombina amb d'altres productes formant les dioxines i furans, les substàncies més tòxiques que es coneixen actualment. L'abocament de clor a rius i mar també provoca la desaparició de la vida a n'aquests llocs.

Cada un de nosaltres **consumim cada any un arbre en forma de paper**, contribuint a tots els efectes negatius abans esmenats. Però, actualment hi ha alguns tipus de paper que respecten el medi:

El paper reciclat i paper ecològic

El paper reciclat s'obté a partir de paper vell o residual, sense haver de tallar cap arbre. Una vegada el paper ha estat recollit i seleccionat per qualitats, es sotmet a un procés de trituració per desfibrar-lo. A continuació, es depura per tal d'eliminar-ne taques i substàncies estranyes, i de vegades es millora la qualitat de la pasta afegint-hi pasta verge (a n'aquest cas es necessiten 2 arbres per tona de paper). Frequentment és sotmès a processos de destintat i blanquejat, amb la contaminació ambiental que això comporta.

El paper realment ecològic és aquell que es fa de paper vell i que en tots els seus processos de fabricació s'ha tengut en compte el medi ambient. Per realitzar paper ecològic es procura estalviar la màxima energia i aigua, i s'intenta minimitzar l'ús de productes químics, depurant-ne les aigües residuals. Generalment aquest paper no ha estat blanquejat, pel que té una tonalitat gris-verdosa; en cas de que es faci aquest blanqueig, el clor és substituït per aigua oxigenada, evitant per tant la contaminació deguda al clor.

A l'hora d'elegir un paper ecològic hem de tenir en compte aquesta diferència, i hem de mirar amb quina substància s'ha blanquejat el paper (si es fa amb aigua oxigenada l'envàs del paper ho sol indicar). La qualitat del paper ecològic depèn de si s'afegeixen o no arbres nous a la pasta de paper, i en cas de què es faci, en quina proporció.

Avantatges del paper ecològic

Fomenta la conservació dels boscos, ja que s'utilitzen menys arbres. Reciclant paper evitem la deforestació, l'expansió dels deserts i la destrucció dels boscos autòctons.

En el procés de fabricació es dona un estalvi energètic. Per fer paper ecològic es necessita menys de la mitat d'energia que per fer paper convencional. Recordem que la producció d'electricitat és un important focus de contaminació atmosfèrica.

Es produeix un estalvi d'aigua. Es dona una reducció de la contaminació, ja que es deixen d'utilitzar gran part de

les substàncies químiques i tòxiques, o són substituïdes per d'altres menys contaminants.

Reciclar el paper provoca una reducció dels residus. Al recuperar el paper vell evitem que aquest vagi a un abocador o que se cremi. Amb un any cada un de nosaltres podria evitar 57 kg de fems.

Que podem fer nosaltres?

Aprofitar el paper per les dues cares. Sempre que puguem, evitar els objectes de paper d'un sol ús: mocadors, torcabagues, paper de cuina,...

Utilitzar la quantitat imprescindible de paper higiènic.

Reduir el consum d'objectes que són mescla de paper i altres substàncies, com el tetrabreak. Aquests productes no són reciclables.

Evitar els embalatges innecessaris i anar a comprar amb senalleta (per evitar l'ús de bosses de paper o plàstic).

Dur el paper que ja no ens serveixi als contenidors blaus (recordau que no hi podem posar papers bruts i res que no sigui de paper).

Utilitzar al màxim productes fets amb paper reciclat: quaderns, fulls de carta, sobres, paper higiènic, mocadors... Si nosaltres duim a reciclar el paper però no el consumim, ens serveix de poca cosa. A l'hora d'elegir un producte pensau en els processos que ha sofert abans de la seva formació. Que el paper reciclat sigui més barat està en les nostres mans, ja que els processos són més econòmics. És una qüestió de

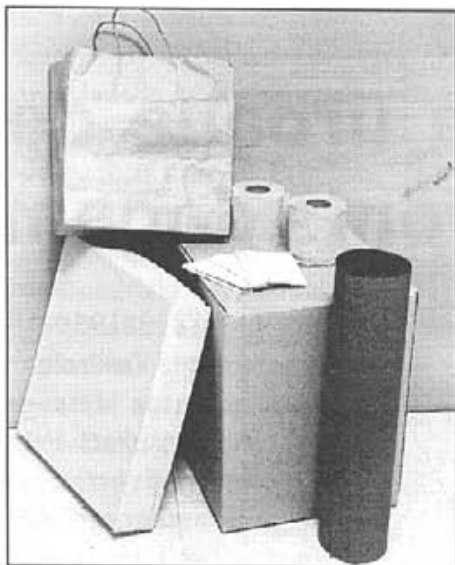
marketing, si hi ha demanda de paper ecològic, aquest baixarà de preu.

Intentar convencer a la gent que ens envolta de les ventatges del paper reciclat o ecològic.

Que passa amb el paper que duim al contenidor blau?

Hem de tenir en compte que no tot el paper que es recull es pot reciclar. Per exemple els papers satinats i lluentos no es poden reciclar.

Els recuperadors i classificadors més importants de Mallorca són l'empresa Baresa, que recull paper de grans centres comercials, impremtes i

El paper higiènic es fabrica en versió reciclada

diaris, i que envia un 80% del paper recuperat a la Península; la Fundació Deixalles; i a Palma, l'empresa municipal EMAYA, que no el classifica.

A Mallorca hi ha tres empreses que fan paper reciclat, exclusivament a partir de paper usat. Una d'elles és ISMA 2000 que fa paper higiènic reciclat a partir de revistes, diaris i paper blanc. Una altra és JUAN TRIAS E HIJOS, que fa cartó per impremtes, tapisseries, sabates i carpenteria. I finalment PASESA que fa capsos. Però aquestes empreses són petites i la major part del paper que es recull s'envia a la Península, on és emprat per fer nous productes de paper.

Activitats del mes d'Abril

Parròquia de Santa Bàrbara

Diumenge de Rams: A les 11 h. Benedicció de Rams a la Plaça Major i Processó cap al Temple. A continuació Missa.

Dimarts Sant: Celebració de la penitència a les 20 h

Dimercres Sant (A la Seu) Missa Crismal a les 19:30

Dijous Sant, a les 20.30 h. Celebració de la Cena del Senyor.

Divendres Sant, a les 19:30 Celebració de la Passió del Senyor. A les 21.30 Via Crucis.

Dissabte Sant, a les 21.30 h. Vetlla Pasqual

Diumenge de Pasqua, a les 11 h. Processó de l'Encontre i Missa.

Dia 17,

Excursió-itinerari pel terme de Petra

Dia 19, a les 20 hores inauguració de l'exposició itinerant sobre l'Hospital comarcal de Manacor, i a les 21 hores a la sala de plenaris de la Sala

Taula Rodona sobre l'Hospital de Manacor, hi intervendran:

Manel García (CCOO)

Carles Moreno (UGT)

Manel del Castillo

(Director Provincial de l'Insalud)

Un representant de la conselleria de sanitat del Govern Balear

Onofre Pons

(profesional de l'Insalud)

Bartomeu Mascaró (Ajuntament de Vilafranca)

Ho organitza: revista "Es Molí Nou"

Dia 28, a partir de les 10 del matí

II Mercat del Llibre de Vilafranca

El Grup Excursionista de Vilafranca celebrà el seu 14è aniversari

El passat dia 25 de febrer celebrarem el 14è aniversari del Grup Excursionista de Vilafranca amb una torrada al puig de Bonany amb una participació d'unes 80 persones. Tots poguerem gaudir d'una bona torrada i en acabar participarem de diversos jocs populars.

Dia 17 de Març anàrem a fer una bicicletada per les conrades de "Sa Valleta". Forem unes 30 persones les que emprenguerem la marxa, trobant-nos pel camí amb series dificultats pel camí. Tot i això hi participaren persones de 3 fins a 72 anys. (foto: Joan J.)

La toponímia urbana de Vilafranca a partir de les fonts documentals (1ª part)

Introducció

L'objectiu d'aquest treball vol ser il·lustrar la situació de subordinació de la llengua catalana mitjançant l'estudi de la retolació. Partint del principi que afirma: tot fet cultural té un rerafons polític, social i històric: intentaré demostrar que, darrera cada rètol, s'hi amaga una mentalitat i una manera de concebre la llengua i, per extensió, el fet nacional.

Intentaré fer veure que un rètol no només denomina un lloc determinat sinó que, a més a més, porta molta informació adjunta: prejudicis, poder, coacció, infravaloració, uniformisme, folklorisme, economia, identitat, nacional, por...

Els escrits d'aquest treball són, en part, producte de la reflexió personal i volen ser «simplement llampecs, amb aplicació de distints semes de la paraula: curta durada, resplendor viva -precisament per la fosca de l'entorn- i manifestació sobtada i passatgera. («ARTIGUES, 1989-17).

Tenc ben present que m'hi hauria pogut estalviar moltes paraules, però he trobat oportú aprofitar l'avinentsa per amollar raonaments, pensaments, plantejaments i hipòtesis sobre una sèrie d'aspectes «presentats, en general, com a in-discutibles» (paraules d'Antoni Artigues). Ara bé, també soc conscient que, malauradament, brams d'ase no pugen al cel. Res pus.

«Després, gràcies a un contacte amb els textos antics custodiats als arxius del poble, vaig adonar-me de la passada dignitat de la meua llengua, no cenyida al clos familiar i a converses intranscendents, sinó oberta durant segles a l'ús públic, administratiu i literari.» (VENY, 1991, 9)

El tema d'aquest apartat se centra en el tractament de la nomenclatura urbana per part de l'ajuntament de Vilafranca al llarg de dos-cents anys. Té com a objectiu l'estudi diacrònic dels topònims, principalment urbans, que apareixen en una sèrie de documents consultats a l'arxiu municipal. He establert cinc esglaons, any 1800-

1813-1930-1966-1994, que fan referència a les dates dels documents consultats. Per tot això he d'advertir que no puc assegurar, car no hi ha vestigis materials, que els topònims que apareixen en els escrits es trobassin, en el seu temps, impresos damunt les rajoles a les cantonades dels carrers. Les plaques més antigues que encara hom pot veure són del temps de la dictadura franquista. També cal esmentar que la toponímia urbana emprada pels vilafranquers no segueix, gràcies a Déu, el mateix camí que la de la paperassa institucional. Puc afirmar que, paral·lela a la nomenclatura oficial, n'existeix una altra més viva, entre els parlants. Així, l'actual plaça major és més coneguda pel nom de plaça de l'ajuntament, la plaça de Sant Joan és la plaça dels pores (car abans hi pesaven aquests animals), la plaça de la Constitució s'anomena plaça de les palmeres, el carrer Joan Miró és el carrer de l'escola,... Sembla que aquesta doble toponímia no només es pot trobar a Vilafranca, Enric Moreu-Rey també en parla.

«En algunes ocasions, com ha estat dit més amunt, la enominació

popular aconsegueix prevaldre contra els canvis imposats: així la de la Diagonal barcelonesa, a despit d'haver estat betajada successivament i oficialment: «Avenida de Alfonso XIII, «A. del 14 de abril», i «A. del Generalísimo Franco». La mateixa raonable resistència es produeix entorn del Born o de la Rambla, a la ciutat de Mallorca; o la Plaza de Agua Limpia a Segarbe, i pertot arreu en ocasió de casos similars. A vic, la plaça amb nom oficial de los Mártires (Sant Lluçia i Marcià), es coneix més fàcilment amb el renom popular de Plaça dels Pocs».

(MOREU-REY, 1974-68)

L'estudi, evidentment, s'haurà d'emmarcar dins el context històric. Per desgràcia nostra qualsevol treball sobre la llengua catalana ha d'anar acompanyat per les explicacions sociolingüístiques oportunes. Com és evident, darrera cada un dels documents hi ha una història, o millor, un fragment de la història que ens explica, entre altres coses, les causes per les quals s'escriu de torn capgira, practicant una

dubtosa alquímia, els topònims urbans i no urbans. Com poder explicar, si no és així, el camí que ens porta del carrer de la aygua, passant per la calle de la agua, més tard calle del agua, fins al Carrer de s'Aigo?

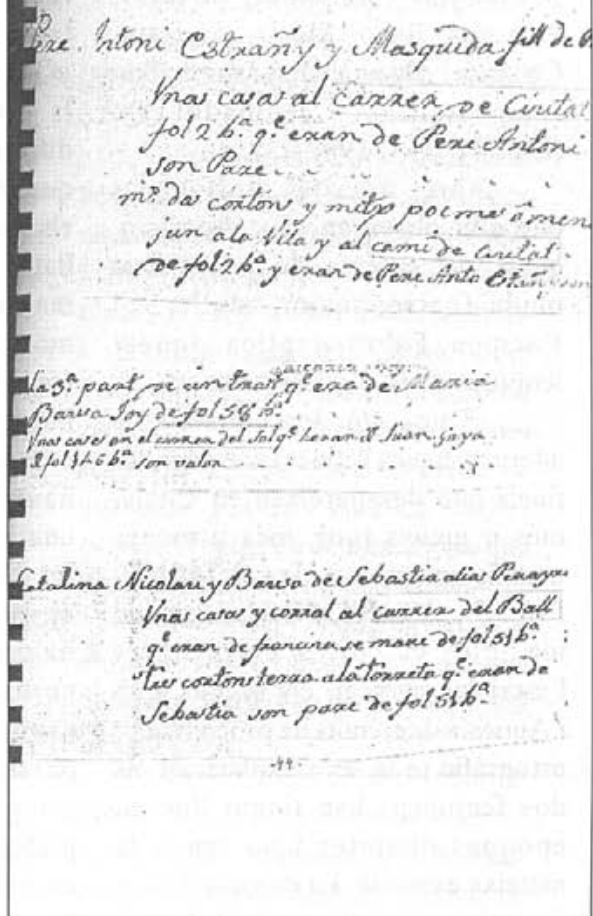
Un cop fets els aclariments, convé començar. El document més antic, on apareixen topònims urbans, que he pogut consultar és de l'any 1800. Es tracta d'una estimació de les cases i terres del Lloch de Vilafranca. Els carrers que hi apareixen són els següents: carrer de Ciutat (el topònim Ciutat era utilitzat sistemàticament per la gent de Mallorca, i encara ara, és vigent a la parla. Com a exemple, un fragment del diari intim de Mn. Alcover: «Pareix que aquests dies entre la gent de Ciutat hi ha hagut una gran remolcada...» MOLL, 1981;126), carrer del Sol, carrer del Ball, carrer Major (o carrer Majo), carrer de la Aygua, carrer de Sant Martí, carrer de las parras, carrer de la Yglesia i la plasa.

Altres topònims que s'esmenten són: Son Perxana, camí de Son Pere Jaume(*), bayg de la Vila, el camp Royg, la Peña, la torreta,... El document es va redactar totalment en català. Aquest fet il·lustra la importància de la llengua catalana a les institucions de govern illenques temps enrera. A més a més, cal advertir que l'escrivà que va redactar aquesta estimació defugia les ordenances reials espanyoles que, cap allà el 1717, recomenaven «se procure mañosamente ir introduciendo la lengua castellana en aquellos pueblos». Fracesc Ferrer i Gironès ho explica així: «Coneixem aquesta situació problemàtica gràcies al memorial que els jurats de la Universitat, la Ciutat i el Regne de Mallorca varen adreçar a Felip V l'any 1716: Lo segundo, porque aunque V.M. ha mandado se observen los estilos antiguos segun los quales todas las causas, letras y provisiones

se actuaban y despachaban en la lengua bulgar del país ha mandado la Audiencia que no se presenten peticiones, ni se despachen letras o Provisiones, sino en lengua castellana, lo que tiene en gran desconduelo e igual embarazo aquellos naturales que no se hallan bersados, ni por lo general entender el Idioma Catellano, y dirijiendose a los bayles de las villas y lugares las letras o provisiones y ordenes para las ejecucuions contraforenses y para las ynzidenzias de las causas ziviles y criminales se hallan con la dificultad de asertar en el cumplimiento de ellas por no entender lo que se les ordena ni encontrar faziimente en los lugares quien se los explique sobre que en muchos casos según la calidad de la materia tendra gravisimos ynconbenientes el comunicar a otros las letras y provisiones antes de darles su devido cumplimiento.

Amb una consulta prèvia feta al Consejo de Castilla, i també a la vista de peticions de l'Audiència de Mallorca i del comandant general, el rei Felip V va promulgar una resolució l'11 de setembre de 1717 en la qual podem observar la perfidia del governament borbònic: Resolución. en quanto a esta duda **mando**, se executen los despachos, como se propone en ella; Previendo, se procure **mañosamente** ir introduciendo la lengua castellana en aquellos pueblos.» (FERRER i GIRONÈS; 1986,20-21)

Dexant de banda la història, algunes de les conclusions lingüístiques que en podem treure són aquestes: -Ús gairebé sistemàtic de l'article literari davant els topònims urbans i, fins i tot, no

urbans (la Peña, la Torreta, la Vila,...) Actualment, l'únic topònim que conserva l'article estàndard a la parla és la vila i els seus derivats (baig de la vila,...). Per altra banda, en el document només hi ha un topònim amb article salat: el sarral de se Grave. Segons sembla, aquest fet, ús de l'article salat a l'interior dels noms de lloc, ja s'observa a l'Edat Mitjana: «Un cas ben curiós és el de Santa Maria del Camí, que durant l'Edat Mitjana apareix escrit Santa Maria des Camí...» (BIBILONI, 1985,123)

(*)Segons Antoni Quintana aquest topònim és una petjada evident de la figura de Jaume I a la tradició popular d'aquesta illa.

«Es dona també la coincidència que a Mallorca i a València -terres conquerides per Jaume I -el llinatge Jaume és habitual i per contra no ho

és al Principiat, Menorca i Eivissa... i per l'existència de nombrosa topònims de propietats rurals a municipis com Manacor, Puigpunyent, Pollença, Petra, Artà, Santanyí, Campanet, Ciutat, Porreres, Santa Maria, Andratx, Campos i Algaida (Son Jaume, Son Jaumedell, Son Jaumadot...)» (QUINTANA, 1992,23)

Altres aspectes morfològics que s'hi observen són: Aparició, quasi per sistema, de la erra final muda (carrer major, muller,...) Pompeu Fabra explica aquest fenomen de la següent manera:

«Dues són les consonants intervocàliques llatines esdevingudes finals que desapareixen en català, més o menys tard, més o menys completament: la n i la r. A MANU, PLENU, VENIT, PINU, responen mà, ple, ve, pi; a els primers l'escriuen sense n, els segons amb r. Aquesta diferència de procediment ortogràfic té la seva explicació: els dos fenòmens han tingut lloc en èpoques distintes i no tenen la mateixa extensió. La caiguda de la n és antiga, comuna a tot el domini català; en el català literari medieval mà, ple, etc. són mots terminats en vocal, clar, flor, etc. són mots terminats en consonant... suprimir la r com abans s'havia suprimit la n; s'hi oposaven el respecte a les grafies tradicionals, consagrades per la literatura, i el fet que les formes amb r continuaven vivint al costat de les formes sense r.» (POMPEU FABRA, 1980,48) També, s'hi pot observar l'ús de la y grega (yglesia, aygua, bayg, royg...) davant la grafia g (oclusiva, velar, sonora i fricativa, palatal, sonora) i com a conjunció. Aquest fenomen és corrent en el català escrit d'abans la normativització. Com a exemple; aquest fragment de Pere D'A. Penya:

«Se sap que ses aygues de Catalunta son sa major part ferruginoses y se sap també que Ma-

llorca es una terra ahont reynan moltes homitats...»(MASSOT i

MUNTANER,1985,191)De fet, Pompeu Fabra també en parla. «Quant a la qüestió de la y i de la i en els diftongs, era evident que, rebujada la y en els mots manllevats al llatí i al grec, el seu manteniment en els mots d'origen popular (reyna, boyra) donava lloc a una complicació ortogràfica que sols hauria pogut trobar una justificació en el fet d'esser les gràfies ay, ey i uy alguna cosa de característic de la nostra ortografia, com pretenen llurs partidaris; però és prou sabut que tals grafies són, al contrari,

comunes a totes les ortografies antigues: els castellans escrivien reyna, ayre...»(POMPEU FABRA, 1980;111) Un altra aspecte que cal esmentar són als plurals acabats en -as (las parras, terras, casas...). Fabra defineix aquest fet com una imitació servil de les grafies castellanques.

«Però al mateix temps que la llengua escrita, incapaç de renovellament, continuava arrapada a aquelles convencions, no prou escaients a una llengua moderna, s'hi anaven introduint una munió de grafies errònies nades d'una imitació servil de les gràfies castellanques: la e era reemplaçada per la a en els plurals...» (FABRA, 1980;107)

El segon estadi correspon a l'any 1813. D'aquest any, se'n conserva una relació dels veïnats del poble «para el pago de la contribución extraordinaria de guerra»(supòs

Casas de Manacor		
1 Casas en la Calle de San	11 20	48
2 Casas en la Calle de San	11 60	128
3 Casas en la Calle de San	11 40	48
4 Casas en la Calle de San	11 10	28
5 Casas en la Calle de San	22	
6 Casas en la Calle de San	30	
7 Casas en la Calle de San	10 30	68
8 Casas en la Calle de San	11 40	48
9 Casas en la Calle de San	11 20	28
10 Casas en la Calle de San	11 40	28
11 Casas en la Calle de San	11 40	28
12 Casas en la Calle de San	22	
13 Casas en la Calle de San	11	
14 Casas en la Calle de San	10 30	128
Manacor Manacor		
1 Casas en la Calle de San	30	28
2 Casas en la Calle de San	22	
3 Casas en la Calle de San	11	
Manacor Manacor		
1 Casas en la Calle de San	11 20	48
2 Casas en la Calle de San	11 60	128
3 Casas en la Calle de San	11 40	48
4 Casas en la Calle de San	11 10	28
5 Casas en la Calle de San	22	
6 Casas en la Calle de San	30	
7 Casas en la Calle de San	10 30	68
8 Casas en la Calle de San	11 40	48
9 Casas en la Calle de San	11 20	28
10 Casas en la Calle de San	11 40	28
11 Casas en la Calle de San	11 40	28
12 Casas en la Calle de San	22	
13 Casas en la Calle de San	11	
14 Casas en la Calle de San	10 30	128

que fa referència a la guerra del Francès). Abans de començar a parlar del document, cal fer una breu introducció al moment històric. Allò que no havia aconseguit Felip V durant tot el seu regnat, ho aconseguirà la Constitució de Cadis (1812). Com que Ferrer i Gironès ho explica prou bé transcriuré, literalment, les seves paraules.

«Mentrestant, a Cadis hom elabora la primera Constitució de l'estat. Enlloc no s'hi parla dels idiomes o llengües existents i, naturalment, tampoc no s'hi assenyala el castellà com a oficial ni s'hi parla de cap obligatorietat respecte a la seva utilització. Això ens pot fer suposar que, en aquells moments, hom considerava el problema resolt a favor de la castellanització total de l'Estat.

Els redactors de la Constitució de Cadis tenien un concepte jacobí

de la nació, el qual s'establia ja a l'article primer. Malgrat ser liberals i reformadors, l'uniformisme desfermat de la Constitució francesa s'hi va imposar de bon començament...

El patriotisme lingüístic va començar retirant el català dels jujats; després, de les escoles i de l'administració pública; i ara també es foragitava de la creació literària. Treta la llengua, engrandida la Pàtria: morta la cuca, mort el verí.» (FERRER i GIRONES. 1986;61-63)

Ara si podem afirmar, amb els papers a la mà, que la dèria espanyolitzadora ha arribat a la Sala de Vilafranca. L'escrivà de torn es veu obligat, conscientment o inconscient, a traduir-ho tot. Tot en espanyol: les oracions, els topònims i, fins i tot, els antropònims. El llistat que n'obtenim és el següent: calle Real, calle de la parras, calle de la Yglesia, calle del sol, calle de la amargura, calle mayor i els casos curiosos de la calle del Ball (al padró general de 1871 apareix com a calle del Baile), el Camino Rey al (l'any 1871 ja apareix en els documents amb el nom de calle de Palma) i la insòlita traducció de la calle del Agua (per ventura, aquest escrivà seguia la bona raó si tenim en compte que, en espanyol, la masculinitat de l'aigua només funciona amb l'article el. Pensem que el plural es fa amb l'article femení: las aguas).

Conclusions: els tentacles del poder central espanyol han aconseguit capgirar els cànons lingüístics de la institució municipal. Però, atenció curiosament, la paperassa burocràtica presenta, al llarg del segle XIX, una situació de bilingüisme. Els papers que provenen o van dirigits a l'exterior parlen espanyol i els documents interns (d'ús exclusiu de la Sala) parlen català. Per això, el nom del poble presenta dues versions: Vilafranca pels externs i Vilafranca pels de casa.

Fins i tot, Pere D'A. Penya cau en aquest parany. En tot l'arxiu només vaig trobar un document «extern» de la Fiscalia de la Audiència de Palma, on apareix Vilafranca. I, encara, estic segur que la decisió del funcionari va ser provocada per raons d'espai tipogràfic (vegeu els documents). Vilafranca era, físicament, massa llarg. Pel que fa a l'article dels topònims (no espanyolitzats), hi ha prou exemples per assegurar la pervivència de l'article literari durant el segle XIX. El nomenclator (l'listat oficial de topònims) de 1870, tot i que esmenta l'article salat (el nomenclator de l'any 1930 ho explica així: «En la denominación de las entidades que figuran en este nomenclator aparecen con frecuencia palabras del dialecto que se habla en el país: es, sa, els, sa son artículos que equivalen a el, la, los las»), parla de Els Castellots, El Caparó, la Moleta, Els Molins... Un altre exemple: al projecte de «la casa-convento de Hermanas de la Caridad» hom pot llegir: «... situada en el barrio denominado Els Trats junto a la población de Vilafranca. Presentado en 12 de agosto de 1897.

Conclusions generals del segle XIX

El trajecte «toponímic» pel segle XIX ens demostra la progressiva imposició de l'espanyol, per llei, i la reculada del català de les institucions; tot i que, podem assegurar que la parla, gràcies a Déu, encara segueix ben verge. Estic ben segur que cap Vilafranquer no va dir mai, al llarg del segle passat, calle de la agua ni camino real. Ara bé, la introducció «mañosa» de l'espanyol dins la paperassa burocràtica va fent camí i no respecte res, ni nom de carrer ni nom de persona. Aquest fet es fa palès a la lloança a La llengua pàtria de Jeroni Rosselló. (1873)

Tan bella i no ho volen creure!
Tan hermosa i gentil

i et vol negar l'hermosura
qui no et coneix ni t'ha vist!

Si un jorn de perderes lo ceptre
te'n resten de cors a mils;
en ton bressol me gronxares,
vull en tos braços morir...

(MASSOT i MUNTANER; 1985 ; 67-68)

A principis del segle XX la llengua catalana resta definitivament allunyada de la paperassa pública. L'ús intern del català que observàvem al segle XIX desapareix i arribam, en el camp dels documents, al monolingüisme espanyol. Aquest fenomen té, com tots els altres, una explicació històrica. Ferrer i Gironès ens ho explica. Vegem un dels exemples que «aconsellen» escriure en espanyol.

«Heus aquí el que va decretar el dictador (fa referència a un reial decret preparat per Primo de Rivera l'any 1926):

Art. 1º Cuando los gobernadores Civiles tengan conocimiento de cualquier negativa, desobediencia o resistencia activa o pasiva, de quien o quienes pertenezcan a los organismos directivos de Asociados oficiales o particulares a cumplir órdenes o instrucciones del Gobierno, o de alguna autoridad, relativas al uso y respecto de la Lengua Española, a la bandera Española, himno o emblemas nacionales, ejercitarán la facultad que les confiere el artículo 41 del Estatuto Provincial, pudiendo llegar, en la cuantía de las multas que impongan, hasta 25.000 pesetas.» (FERRER i GIRONÈS; 1986,145)

L'obediència d'aquest reial decret queda ben gravada sobre el document de l'any 1930, que he consultat. En aquesta acta la traducció dels topònims urbans ha arribat al cent per cent. Els noms antics comparteixen la mateixa llengua que els de nova creació (calle Fray Luís, Rey Jaume I, Ramón

Llull, Sta Bárbara, Marqués de Vivot, Rocaberti, S. José, Bon-any, Viento, Rincón, Sta Catalina tomás, Norte, Cruz i So'n Pons). Cal advertir, però, que, tot i emprar una llengua externa a la realitat lingüística del poble, els regidors són respectuosos envers la tradició històrica i cultural de l'illa. Són lloables les dedicacions a les figures de Jaume I i de Ramon Llull. Per altra banda, i com es pot observar al llistat, abunden els carrers dedicats a sants i a personatges de la Vila.

No puc estar-me, a més a més, que és obligació fer-ho, sense esmentar una obra, gairebé inèdita, sobre els noms dels carrers de Vilafranca. Però, per desgràcia, no puc donar la fitxa bibliogràfica car me manca la primera part. Només puc assegurar una data aproximada de publicació, cap allà l'any 1932. D'aquesta obra, només en vull destacar dos aspectes: el fet que estigui escrit completament en català i l'ús sistemàtic de l'article estàndart davant els topònims.

El període que ve ara representa el límit de la incultura, la intolerància i, sobretot, el poder de la por. Al llarg de trenta anys, els regidors de la Sala rebran de la Superioritat lliçons d'ignorància i amenaces de garrot. Lliçons, com afirma Ferrer i Gironès, «amb uns arguments absolutament irreals que sostenien la seva política imperialista amb frases com aquestes: Tene-mos que eliminar el hecho diferencial; Lengua común: una patria, una lengua, una espada; el idioma catalán debe impedirse que sirva de motivo de desespañolización, la cooficialidad de idiomas excedía de lo más ridículo...» (FERRER i GIRONÈS; 1986, 178)

La catalanofòbia dels triomfadors de la guerra del 36 ho vol tot en «lengua patria». El Governador Civil que suscribe hace saber que es obligatorio el empleo del

idioma castellano, con exclusión de cualquier otro idioma o dialecto en todos los rótulos, pasquines, anuncios y publicaciones de todas clases que se coloquen en la vía pública o hayan de repartirse a domicilio; y que se impone el uso del mismo en hoteles, restaurantes y pensiones de viajeros dada su índole turística». (fragment d'una circular de l'any 1939) (MASSOT i MUNTANER, 1978;91) Per primer cop, les ordenances de la superioritat (Credo in Unum Deum, Patrem omnipotentem) afecten, no només la toponímia urbana, sinó, també, els topònims no urbans.

Respecte als noms de carrer, el franquisme aconsegueix, a més de continuar amb traducció sistemàtica, interrompre l'interès per la tradició del nostre poble. A la relació de «las secciones censales» dels anys 1940 i 1965, podem observar-hi un enfilall de noms de carrers imposats que no tenen res a veure amb Mallorca. Podem començar esmentant dos antropònims que, com pertot arreu, encapçalen les cantonades de les dues places més importants del poble: Plaza del General Franco i Plaza de José Antonio. Ja és ben cert que dels pecats dels papes, els fills en van geperuts. Fixem-nos que diu Plaza de X i no Plaza X. La supèrbia del governant exigia la propietat del lloc més cèntric de la vila. A més a més, la placa, que era de marbre, havia de ser: una, grande i libre. Fora competència. Altres personatges que apareixen, com a bolets, impresos sobre les rajoles de les cantonades, són: Goya, Lope de Vega, Ramón y Cajal, Benjumeda del Rey, Miguel de Cervantes,... Un fet curiós és l'evolució que segueix el topònim que recorda la figura de Jaume I. L'any 1930 apareix com a Calle Rey Jaume I, deu anys més tard, sorprenentment, podem observar que li ha caigut el títol de reialesa: calle Jaime I. Un altre cop es confir-

men les dèries absolutistes del general. No vol competència «deslleial».

No puc passar de llis, tot i que, per ventura, això són figures d'un altre paner, un fet que demostra fins on pot arribar la força coactiva del poder. Fins l'any 1940 la possessió més important del terme apareix a tots els documents consultats amb el nom de Sant (san) Martí. L'any 1939 (año de Victoria) l'ajuntament rep una ordenança de la Superioridad segons la qual cal definir les entitats de població del municipi, «siguiendo líneas típicas, como caminos, ríos, vías,...». L'ordenança afegeix: «A estas nuevas entidades han de dárseles los nombres típicos que puedan elegirse por el buen sentido y conocimiento local de la Corporación que dignamente preside.» Ara bé, sembla que els regidors no acabaren d'entendre les instruccions, especialment això del buen sentido, i, segurament, varen decidir, per por a no ser-hi de més, consultar ordres «de més amunt». Segons sembla, tenint en compte la decisió posterior, varen trobar oportú seguir allò que deia «La orden ministerial e instrucción de 27 de octubre de 1939». Aquesta ho deixa tot ben clar: «Art. 5º Cada entidad tendrá su nombre oficial i único. De figurar ya en el Nomenclátor se le conservará en que allí tenga, salvo modificaciones oficiales legítimas posteriores. De conocerse una entidad por varios nombres, se estimará como oficial y único el más tradicional, o el más usado, de haber aquél decaído francamente. A las entidades que el cumplimiento del artículo segundo oblige a crear, se les asignará napelativo diferencial, evitando sinonimias y paranimias dentro del término y elegiéndolo con sentido castellano, apartándose de localismos viciosos y palabras bajas».

La cervallera dels nostres regidors van quedar tan enlluernades

per les darreres paraules d'aquest article que varen perdre l'oremus i varen condemnar el topònim més antic del terme a la desaparició. Les raons: Sant Martí era viciós i de baixa categoria. L'explicació oficial de les raons del canvi fou la següent: «Que la de SAN MARTIN que antes denominaba de San Martí, se le nobra ahora así por ser este su verdadero nombre ya que consta en todos los documentos con este título,...» Per què el van traduir? Per què varen mentir tot afirmant que San Martín apareixia a tots els papers? Joestic ben segur que, al cap i a la fi, allò que més pesava era l'amenaça de garrot que, de levant a ponent, auguraven els superiors.

«Las jerarquías, militantes o adheridos a F.E.T. y de las J.O.N.S. cuyo proceder no correspondiera a los gloriosos lemas; los Alcaldes y Jefes de Sección o Agentes inscriptores que cayeran en resistencia o pasividad; los miembros de las Juntas, las personas prestigiosas y los servidores coadyuvantes como porteros, guardas y encargados de viviendas, que simplemente opusieran indolencia o desabrimiento en colaboración, serán sancionados con severidad» (B.O. del E. n.º 181-29 de junio 1940) La catalanofòbia no tan sols es conforma a traduir els topònims que tenen traducció, a més a més, vol eliminar qualsevol grafia que tenguí reminiscències catalanes. L'exemple més clar: la ny. Bonany es transformat en Bonañy. De fet, ma mare fins fa poc ho escrivia així, les monges li ho ensenyaren. Aquest fenomen tan estrany lingüísticament no només va afectar el terme de Vilafranca. Encara ara hom pot llegir a una cantonada d'un carrer de Palma: Calle José Alemañy Vic.

L'Estat actual de la qüestió és més normal, no en

mancaria de l'altra, que el passat. Ara bé, crec que encara hi ha feina a fer. El llistat de topònims urbans actuals, el podeu trobar a la classificació que faig a l'apartat següent o al plànol fotocopiats. De l'actual nomenclatura urbana hi ha una sèrie de punts que, per ventura, caldria modificar:

*La qüestió de l'article salat. Aquí no en parlaré més car he dedicat un apartat sencer a parlar d'aquest aspecte. La meua proposta, encara que sé que brams s'ase no pugen al cel, es pot resumir amb quatre paraules: utilització sistemàtica de l'article estàndard.

*El segon punt fa referència a un topònim que, no sé per quins set sous, resta «anormalitzat». És el carrer de s'Aigo. D'això, se'n diu pixar fora de test.

*El darrer punt vol fer esment a aquells topònims imposats durant el règim franquista. La normalització del noms de les vies públiques ha restat, simplement, com una tasca de traducció. Cal una segona operació per fer passar per la pedra de la coherència tota aquella nomenclatura aliena a la tradició popular de Vilafranca. Posem per cas: carrer Lope de Vega, Cervantes o Goya.

Conclusions generals

Vull acabar aquest apartat amb quatre paraules que resumeixen tot

allò que jo he volgut destacar en aquesta evolució. Crec que ha quedat ben clar, és suficient tenir presents els exemples, que els topònims, principalment urbans, van a remolc de les exigències del poder. Els noms dels carrers són, tal volta, uns dels primers símptomes d'imposició forana, car és més fàcil canviar una placa que pertorbar la parla d'un poble. Ara bé, hi ha una qüestió que queda a l'aire. Si el català apareix al cantó del nostre carrer, podem afirmar que la situació de la llengua és normal? Evidentment, no. Hem de pensar que la funcionalitat real d'un topònim és gairebé nul·la, per això pot resultar una mica grotesc afirmar que el català té el futur a la mà pel fet de restar immòbil sobre un bocí de pedra. Antoni Artigues ho defineix amb una frase: «ja tenim l'assumpció al cel en cos i ànima». No ens deixen endormicar per un tros de rajola que, al cap i la fi, es trenca amb una pedrada. «El català té una normalització, i això és important; i una tradició literària. Té una Gran Enciclopèdia Catalana, el papa també la té i aquí va parlar en castellà. Té un ensenyament de català i escoles catalanes; al País de Gal·les, però, fa prop de cent anys que tenen ensenyament de i en gal·lès i veim com cada any que se suma es resta percentatge de gal·lesoparlants.

El català té una oficialitat, que serveix per fer documents en català (menys usats que els diaris, per exemple). Té algun diari minoritari, té setmanaris que s'esbuquen, té llibres de poesia subvencionats, tindrà un tercer canal de televisió en català, i en castellà. Té jornades de bilingüisme, etcètera, etcètera. El català té, però, sobretot, una satisfacció de tenir tot això. I això és el més preocupant.» (ARTIGUES; 1989, 72).

Antoni Riera

Artículo 4.º Se pondrá especial cuidado en conservar y asignar territorio a las entidades tradicionales sin la obsesión de disgregarlas en entidades fútiles, a pretexto de relativo aislamiento o al de resabios populares no respetables.

Las edificaciones aisladas de algún carácter saliente, histórico, artístico, etc., no constituirán, en principio, entidad única, sino que integrarán las en que asienten, y solo en relaciones generales podrán ser mencionadas por nota.

Artículo 5.º Cada entidad tendrá su nombre oficial y único. De figurar ya en el anterior Nomenclátor se le conservará el que allí tenga, salvo modificaciones oficiales legítimas posteriores. De conocerse una entidad por varios nombres, se estimará como oficial y único el más tradicional, o el más usado, de haber aquél decaído francamente.

A las entidades que el cumplimiento del artículo segundo obligue a crear, se les asignará nombre único, con o sin apelativo diferencial, evitando sinónimos y perónimos dentro del Término y eligiendo con sentido castellano, apartándose de localismos vicinosos y palabras bajas.

Artículo 6.º Las categorías de Ciudad, Villa, Lu-

Es Moli Social

A l'hora de cercar feina fixa't bé amb els anuncis de la premsa

Les ofertes de treball que publica la premsa suposen una bona oportunitat per accedir a un lloc de treball. Però per això s'ha de saber coneixer aquests anuncis i saber interpretar-los, sense deixar-se enganyar per les aparences. Generalment es poden agrupar en aquests modalitats:

- De categoria laboral: la més freqüent en la secció de classificats; especifica requisits molt concrets, inclòs el temps d'experiència professional.
- Sense categoria laboral; no es demana titulació específica, i se sol emprar un llenguatge més col·loquial.
- de doble selecció: Ho posa una empresa intermediària, que selecciona personal (a través del currículum, entrevista, tests psicotècnics, etc) per encàrrec de les seves empreses-clients.
- D'escola i acadèmies.
- De vendes: Seleccionen personal per la venda de qualsevol producte, normalment a canvi de comissions (percentatge d'allò que s'ha venut, segons, el sistema emprat).
- D'empreses de serveis: Cerquen el lloguer d'un treball

durant un cert període de temps, però sense garantir dedicació ni continuïtat.

-De borsa de treball: Petits anuncis que normalment procedeixen de particulars. Per exemple per demanar servei domèstic.

Com hem comentat altres vegades, la borsa de treball de la Mancomunitat t'ofereix la possibilitat de realitzar una entrevista d'orientació laboral on et podem assessorar de forma individual, ajudant-te a organitzar la teva recerca de feina, facilitar-te suport en aquells punts en què estiguis més feble.

A més si estàs apuntat a la borsa de treball de la Mancomunitat, podrem informar-te d'aquelles ofertes de feina que ens arribin i que quadrin amb el teu perfil professional. En el proper número explicarem un altre recurs a emprar a l'hora de cercar feina «des iniciatives pròpies» i «recórrer a les persones conegudes».

Ja saps, si vols gaudir dels serveis que la borsa de treball et pot oferir, vine o telefona a les oficines de la Mancomunitat Pla de Mallorca c/ Hospital, 28 de Petra, tel: 83.04.41 vos atendrem gustosament.

Aquest article està elaborat a partir de la «Guia d'Ocupació» editada per la Direcció General de Joventut, Menors i Família Conselleria de Governació

1996, 100 anys de l'aplec de Rondalles d'en Jordi des Recó

El 1996 serà l'any dedicat a la commemoració dels 100 Anys de l'Aplec de les Rondalles d'en Jordi des Recó, mossèn Antoni Maria Alcover. Per aquest motiu, les institucions que formen part de la Comissió Organitzadora han elaborat un programa d'activitats en homenatge a aquest il·lustre personatge.

La Comissió organitzadora ha acordat el disseny d'un logotip que representarà totes les activitats que es duïguin a terme amb motiu de l'Any de les rondalles que ha editat la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, l'edició d'un biografia de Mn. Alcover realitzada per Gabriel Janer Manila i la publicació de l'epistolari familiar de mossèn Alcover, a càrrec de l'Ajuntament de Manacor. A tots els pobles de les illes es duran a terme escenificacions teatrals de les rondalles i un cicle de conferències sobre el tema. L'Institut d'Estudis Balearics organitzarà unes jornades, amb la participació d'especialistes a nivell internacional, el comissari de la qual serà Gabriel Janer i Manila.

L'any 1996 farà cent anys de la publicació del primer volum de l'Aplec de Rondalles Mallorquines d'en Jordi des Recó, de mossèn Antoni Maria Alcover i Sureda (Manacor 1862-Palma 1932) qui, al llarg de la

seua vida, va dur a terme dos treballs de gran importància per a la llengua catalana: el Diccionari català-valencià-balear i l'Aplec de Rondalles Mallorquines. Aquest aplec està format per 270 rondalles i esdevé una de les col·leccions de contes populars més importants i completes d'Europa i la més extensa publicada en català.

La majoria de les rondalles es varen publicar per primera vegada a diverses publicacions periòdiques, on Mn. Alcover va col·laborar entre els anys 1880 i 1931. S'han trobat rondalles publicades a setze revistes diferents. Per donar una major consistència i difusió a la seva obra, Mn. Alcover la va aplegar en volums, el primer dels quals va sortir l'any 1896. Durant la seva vida es varen publicar dotze volums i quan ja havia mort, Francesc de Borja Moll va continuar amb l'edició de les rondalles i va ampliar l'Aplec fins a un total de 24 volums. A partir de 1960 es van difondre a través de la radio.

L'extraordinària difusió que durant aquests cent anys han tingut les rondalles mallorquines de mossèn Alcover, les quals durant molt de temps han estat un dels pocs documents que ha permès als mallorquins entrar en contacte amb la seva llengua, justifiquen aquest homenatge que les institucions de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears volen retre a l'autor.

Trobada de Sa Nostra amb l'Associació de Premsa Forana

Amb l'objectiu de refermar els vincles de cooperació, establerts per la nostra entitat i l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, d'ençà la seva constitució, va tenir lloc dissabte passat una «trobad» d'ambdues institucions, organitzada per Relacions Institucionals i Comunicació. Una col·laboració que s'ha establert mitjançant una coneixença mútua, el recolzament de «SA NOSTRA» a l'Associació en nombroses actuacions, les aportacions per a la construcció de la seu social, el patrocini dels premis anuals de l'Associació, l'edició del llibre que recull totes les publicacions associades, i amb els contactes, periòdics i continuats, entre els membres de les dues entitats, que serveixen per canalitzar totes les accions informatives d'interès i susceptibles d'ésser conegudes per tot l'univers de lectors, que conformen els públics de la part forana de Mallorca, i que segueixen els esdeveniments a través de les més de 50 publicacions que edita el col·lectiu d'associats.

En aquest sentit, i aprofitant un suggeriment de la mateixa Associació, la jornada de dissabte es va iniciar amb un partit de futbol, disputat al Poliesportiu «Germans Escalas» de Palma, entre els dos equips representatius d'ambdues entitats. Abans d'iniciar l'encontre, el president de «SA NOSTRA» Sr. Joan Forcades, va lliurar el President de l'Associació, Sr. Miquel Company, un equipatge per vestir l'equip dels periodistes de Part Forana. Una indumentària de color morat que llueix l'anagrama de l'Associació al pit i el de «SA NOSTRA» a la màniga. D'aquest fabulós «matx» futbolístic només es poden dir maravelles, sobretot, del nostre equip: quin planter de jugadors!, quin estil!, quin toc!, quina tècnica!; els periodistes quedaren bocabadats, i així els va anar. 7 a 2 va ser el resultat final, i no varen ésser més gràcies al reforçament

de darrera hora, de la selecció «forana» amb jugadors destacats de la nostra entitat. Emperò, i tot s'ha de dir, el gol més brufat del partit va ser el segon de la selecció forana, aconseguit pel seu president en una rematada a lo Romàrio, i quasi a boca de canó. Ai Vicentet!

Una vegada acabat el futbol, es va dur a terme una visita a les instal·lacions de l'Edifici de Serveis Centrals, on la vintena llarga d'informadors pogueren conèixer la nova seu central de l'entitat i la gestió que des d'ella s'impulsa, així com els trets arquitectònics, tecnològics i operatius que caracteritzen l'edifici, mitjançant vídeos i explicacions «in-situ», a càrrec de l'equip de Relacions Institucionals i Comunicació.

Posteriorment, es va cloure la «trobad» amb un dinar que va tenir com escenari un altre espai de l'entitat, el Centre de Cultura «SA NOSTRA» del carrer Concepció. Era la millor manera de concloure una jornada on les úniques diferències aparegudes entre les dues representacions radicaven en el resultat del futbol. Hem d'esmentar que els periodistes ja han sol·licitat un partit de revenja, que esperam disputar devers Pasqua, i amb ànims de capgirar el resultat que, d'altra banda, palesa una superioritat indiscutible de la nostra selecció.

Ja a les acaballes del dinar, el president de «SA NOSTRA» va aprofitar l'avinentesa per agrair la tasca que duu a terme l'Associació dins el seu àmbit d'actuació, i en reconeixement de «SA NOSTRA» a aquesta feina informativa i divulgativa de que passa als nostres pobles, una feina a vegades anònima i sempre esforçada, els va lliurar una litografia que servirà per vestir les parets de la seu de l'Associació a Sant Joan.

El voleibol local ja té enllestida la temporada 95/96 (pàg. 23)

Esports

Entrevista al jugador infantil Xesc Sansó Noguera (pag. 22)

Greus incidents després de la disputa d'un partit dels juvenils del Vilafranca

Redacció d'Esports.- El Primer Equip un líder cada cop més ferm, els Juvenils marcats pels incidents, els Cadets no coneixen la victòria, els Infantils, els Benjamins i el Futbol 5 es mantenen.

Primer Equip

El partit que s'havia de jugar al camp de S'Estació, entre el Santa Eugènia i el C.F. Vilafranca, es va ajornar per incidents. Quan en el minut 31 de la segona part, i el Vilafranca perdent per la mínima, l'àrbitre Julio Bastida García va assenyalar una pena màxima per mans dins l'àrea a favor del nostre equip. Moments després l'àrbitre fou insultat, escopit i agredit per diversos jugadors locals. L'àrbitre decidí suspendre el partit. La decisió presa per la Federació fou la de donar la victòria al conjunt vilafranquer pel resultat de 1-2 i això és, sumar tres nous punts que serveixen per ampliar l'avantatge vilafranquera sobre el segon i tercer classificat.

Tres victòries consecutives, després de la polèmica victòria dins Santa Eugènia, deixa al Vilafranca amb tretze punts d'avantatge sobre els seus màxims rivals degut al bon joc que realitzen aquests jugadors, per mor dels bons plantejaments tècnics que realitza en Pep Sansó. Els tres punts aconseguits dins La Vila davant el Murense (3-1), els altres tres dins Cas Concos (0-2) i dins el Camp d'Esports d'Es Molí Nou davant el Pla de na Tesa; fan del Vilafranca un líder cada cop més ferm i imparable davant el seu objectiu: pujar a la Regional Preferent.

Juvenils

Començaren amb mal peu dins Sóller, perdent ni més ni manco que per 6-1. Els juvenils donaven l'impressió d'un equip molt pobre en tots els sentits. I com se sol dir: a ca magre tot són puces; quan el Montaura visità La Vila, una setmana després, empitjorà la crisi futbolística vilafranquera guanyant per 0-4. Una possible solució fou el fitxatge del jugador vilafranquer Jordi Rosselló, que en el seu primer partit amb els juvenils i com a figu-

ra destacada, es guanyava per 3-4 en un partit ple d'incidents tan a la grada com en el terreny de joc. I segons sembla el bon temps torna a arribar, i aquesta vegada empatant dins Vilafranca amb el Sallista (2-2).

Aquest partit passarà a la història pels incidents, ja que en haver acabat el partit el cotxe de l'àrbitre presentava un retrovisor i un vidre espatllat. Es dubte, de si l'àrbitre ha exagerat a l'hora de dictaminar l'acta posterior al partit; en escriure que va trobar el seu vehicle amb el retrovisor i un vidre romput. Gent que va veure l'automòbil afirma que només hi havia deteriorat el retrovisor, i alguns pensen que l'àrbitre s'haurà aprofitat d'aquesta situació per a poder millorar l'estètica del seu vehicle. La Federació Balear de Futbol, ha sancionat al club vilafranquer amb una multa de 25.000 pessetes. Arrel d'aquestes accions, s'ha decidit que el cotxe de l'àrbitre haurà de romandre dins el recinte del Camp de Futbol i s'ha donat un avís molt directe a la plantilla juvenil. En resum, aquestes accions haurien de desaparèixer, segons la directiva i el cos tècnic, malgrat l'actuació del col·legiat fóra nefasta.

Cadets

La lliga sembla no haver començat gens bé; dels cinc primer partits disputats no s'ha guanyat ni un sol punt. El primer partit de lliga que es disputà dins Vilafranca fou contra s'Horta que se saldà amb victòria felanitxera

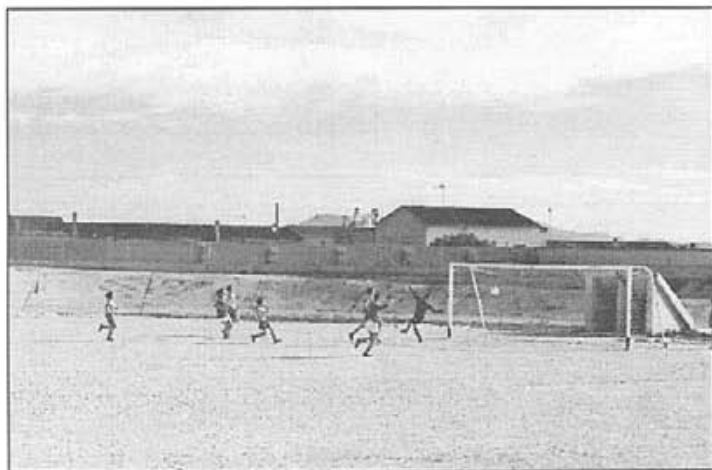

per 3-6. A causa de les nombroses lesions i per culpa d'una plantilla tan estreta, els cadets no pogueren jugar dins Can Picafort donant-se el partit per perdut. Venia l'Algaida i es tornava a perdre per 1-2.

Amb il·lusió es perdia dins Petra per 2-0 i dins Vilafranca per 3-4 contra l'Espanya. Les causes d'aquest mal començament, segons propis jugadors, és a causa de la reduïdíssima plantilla, de la mala forma física en què es troben alguns jugadors i per un mal i dolent joc. Ben segur que bons temps arribaran.

Infantils

L'ascens sembla assegurat. L'empat aconseguit dins s'Horta (3-3), la victòria dins La Vila contra el Porreres (4-1) en un partit molt brillant i la darrera victòria fora camp dins el Barracar (1-2) en un partit d'allò més emocionant, semblen donar ales i il·lusions als infantils. La bona campanya realitzada enguany, fent un molt bon joc i gràcies a les bones figures existents; semblarà tenir un bon premi a final de temporada, que no es presenta molt llunyà, que de ben segur serà l'anciat ascens.

Benjamins Futbol - 7

Es perdia dins Santanyí per 6-5, en un partit no gens mancat d'emoció; però la cosa l'arreglava guanyant dins ca nostra per 4-2 al Campos, tenguent com a jugador més destacat pel periòdic Última Hora a en Noel Chapira. D'anada a Lluçmajor es tornà a trevalar, perdent per 3-1, en un partit que res pogueren fer els joves valors vilafranquers davant la superiotat llucmajorera. Però guanyaren de forma clara i contundent al seu màxim rival, el Montuïri, per 5-2 dins

La Vila. L'equip entrenat per en Biel Barceló sembla no perdre les opcions a poder ascendir i si més no, a realitzar un bon paper dins el grup D benjamí.

El primer equip torna a despertar passions

Després de què l'any passat, en el primer equip li vengués ben just mantindre la categoria, enguany sembla una altra història. Es fitxava a l'entrenador vilafranquer Pep Sansó, que després d'una temporada al front del Badia de Cala Millor, tornava a dirigir el primer equip vilafranquer. La compenetració entre en Pep i la directiva va fer que es fitxessin a grans jugadors amb l'objectiu de no tan sols mantindre la categoria, sino que si era possible, ascendir a la Regional Preferent. Aquest gran projecte sembla dur molts bons resultats, i l'equip com ja ha estat anomenat altres vegades, sembla un cavall de batalla que arrasa per allà on va. Un perfecte i minuciós sistema de joc, juntament amb una bona distribució dins el terreny de joc; ha fet tornar despertar passions dins el públic vilafranquer.

Els bons resultats, denou partits guanyats, tres empats i una sola derrota han fet pujar al Vilafranca a la primera posició de la Primera Regional. Uns grans davanters que han fet del Vilafranca l'equip més goleador de la categoria amb 55 gols; i l'equip menys golejat tan sols amb 20 gols en contra. Tretze són els punts que separen al Vilafranca en relació als seus màxims rivals, l'Algaida i el Port de Sóller, que si la cosa continua així l'avantatge pot augmentar progressivament. Com ja vàrem anunciar abans, l'equip torna a despertar passions dins l'aficionat futbolístic vilafranquer, que feia temps enrrera ja es creien perdudes. El Poliesportiu d'Es Molí Nou enregistra de cada vegada més, una millor aflluència de públic a mesura que passen els diumenges. Sembla ser, que tots vulguin veure al que ben segur serà la temporada que vé; un bon equip de la Regional Preferent.

Llevat d'una catàstrofe o fins i tot d'una desgràcia, aquest equip pujarà de categoria. El que és possiblement l'equip més ferme de la història del C.F. Vilafranca està allà on és, gràcies a un home que no ha perdut mai la fe en el futbol vilafranquer, i parlam den Guillem Garí; i per altra banda d'un bon estratega i entrenador com és en Pep Sansó.

Tan sols queda desitjar molta sort i que el somni es faci realitat.

Bar-Terrassa s'Altell
Amb l'esport base vilafranquer

Redacció d'Esports

Xesc Sansó: "El meu objectiu és arribar a ser titular del primer equip del C.F. Vilafranca"

Com ja us vam anunciar el mes passat de cara a l'entrevista esportiva, aquest mes hem trobat oportunitat fer-ne una a una de les promeses del Vilafranca. En Xesc Sansó militant de l'equip infantil, tot i tenir l'envergadura que té, a poc a poc, s'ha anat fent un lloc dels més privilegiats en el planter vilafranquer. Ell a més de jugar a futbol també li agrada montar a cavall, nedar i jugar a tennis; aquest any està fent setè d'E.G.B., encara que tenguí tretze anys. Dit això ja començarem amb les preguntes.

*Per què vas començar a jugar a futbol?.

Home, perquè m'agradava i quasi tots els meus amics hi jugaven, i per no ser diferent dels altres també vaig decidir jugar-hi.

*On confies arribar com a jugador?.

Així com estan les coses en el món del futbol professional no em puc marcar altra meta que no sigui la de ser titular al primer equip del Vilafranca. Em conformaria obtinguent aquest objectiu.

*Quin any has passat més gust i amb quin equip jugaves?.

Bé, tots els anys he passat molt de gust, però el que en vaig passar més va ser el segon any de benjamí, perquè érem bastants de jugadors, i a més a més amb bones qualitats.

*Què me'n dius de la directiva?, què li canviaries?.

En principi m'agrada, però trobo que miren massa pel primer equip, i a nosaltres ens deixen un poc aïllats, a ells els compren pilotes noves i el futbol base juga amb les de fa sis anys, també, just per fer abdominals, els han comprat catifetes, per estar millor.

*Què trobes del futbol-base?.

Hi ha un bon planter, però si deixen fugir els jugadors a altres equips, com enguany ha passat amb els benjamins, que quasi tots se n'han anat al Montuiri, d'aquí a uns anys es podrà notar la manca de jugadors de La Vila. Jo crec que a partir de l'any vinent ja hi podrà haver bastants de jugadors vilafranquers al primer equip.

*Què me'n dius del primer equip?.

Trobo bastant caòtic que el diumenge vagis al camp a veure el Vilafranca i només vegis jugadors externs. Jo crec que hi hauria d'haver més jugadors del poble, encara que jugassin en una categoria més baixa.

*Diries res als teus companys que també jugen o jugarien?.

Aquesta qüestió, dona molt que parlar, ja que gairebé sempre només som nou o deu als entrenaments, i així no es pot arribar enlloc. Jo personalment només els hi diria que si no es prenen un poc més en seriositat els entrenaments, no val la pena anar a passar el temps al camp de futbol.

Fitxa tècnica:

- Nom: Xesc Sansó Noguera.
- Data de naixement: 20-05-1982
- Demercació: Mig esquerra.
- Equip favorit: Barça
- Jugador favorit: Ivan de la Peña.
- Anys dedicats al futbol: cinc anys.

*Quines són les anècdotes més importants que tan passat en el transcurs de la vida futbolística?

Me'n han passades de bastant bones però les que més record són: una vegada quan ja havíem acabat el partit, i ens rentàvem, es va acabar l'aigua; i vam haver d'anar a unes altres casetes

#"No m'agrada anar a veure el Vilafranca els diumenges i veure que tots els jugadors són externs"

a desensabonar-nos. També una de bona va ésser un dia que vam anar a jugar a Petra, i els equipages van ésser del mateix color, i llavors, ells van haver de canviar-se les camisetes, quan érem nosaltres que tocàvem anar d'un altre color diferent.

Els equips de voleibol acaben la lliga amb una actuació discreta

Les cadets ja han acabat la lliga, i ara estan disputant una lligueta per quedar entre el setè i l'onzè lloc de la taula classificatòria. L'equip vilafranquer ha guanyat dos dels cinc partits que ha disputat realitzant un bon joc, tot i que n'ha perdut tres que es podien guanyar amb certa facilitat però donada la poca concentració que demostren algunes jugadores no és pogueren culminar amb resultats positius. Els resultats a les dues fases han estat els següents:

1ª fase

Esport Es Port 0-Vilafranca 3
Vilafranca 0- San Josep Obrer 3
Petra 3-Vilafranca 1

2ª fase

Vilafranca 3-Muro 0
Vilafranca 0-Son Servera 3

L'equip juvenil ja ha acabat la lliga. El Vilafranca ha realitzat un bon joc però la mala sort i el canvi de categoria no han permès que aquest bon equip acabés en la posició més adequada per les seves qualitats individuals. Esperam que l'any vinent el Vilafranca aconseguixi el paper que es mereix. Des d'aquí només desitjar-lis sort i «endavant ses atxes». Els resultats d'aquests equips han estat els següents:

Es Port Esport 0-Vilafranca 3
Vilafranca 1-Manacor 3
Son Ferrer 0-Vilafranca 3
Vilafranca 1-Son Servera 3
Sa Pobla 1-Vilafranca 3
Vilafranca 2-Mediterrani 3
Fray Juníper 3-Vilafranca 1

XI Biennial Internacional de l'esport a les Illes Balears

Del 19 de febrer fins al 17 de març de 1996, sa Llonja acollirà una mostra de les obres presentades a l'XI Biennial Internacional de l'Esport a les Belles Arts, 1995. Aquesta exposició s'inaugurarà el proper dilluns, dia 19 de febrer, a les 18,30 h.

La Biennial Internacional de l'Esport a les Belles Arts és un certamen de pintura i escultura d'alt prestigi internacional, que s'inicià l'any 1967 i per iniciativa de Juan Antonio Samaranch. Les creacions artístiques que s'hi presenten tenen una temàtica comuna: l'esport i l'activitat física en general.

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, conjuntament amb el Consell Superior d'Esports, exposen a sa Llonja de Palma una mostra representativa de les obres presentades en aquesta convocatòria, com també una selecció de les obres presentades en les biennals anteriors i una mostra d'obres del pintor Hans Erni. D'aquesta manera, Palma, serà la primera ciutat a presentar aquesta exposició, ja que fins ara només s'havia mostrat a Madrid i Barcelona.

El muntatge de l'exposició s'estructura en tres parts principals. La primera ocupa l'entrada de Sa Llonja i és una mostra retrospectiva de les obres premiades en biennals anteriors. En aquesta secció cal destacar l'obra 400 vallas del pintor malloquí, Joan Gomila que obtingué el segon premi de pintura de la VII Biennial, l'any 1979.

El segon apartat de l'exposició està dedicat a l'obra del pintor suís Hans Erni, artista convidat

d'aquesta Biennial i que l'any 1992 fou mereixedor de la Primera Medalla Olímpica de les Arts, atorgada pel Comitè Internacional Olímpic. Les pintures al tremp, els olis i les escultures de bronze de Hans Erni ocuparan l'espai central de Sa Llonja.

Els maratonistes, una figura d'acer inoxidable de grans dimensions de l'escultor Ernesto Paulsen indica l'inici del recorregut on s'exposen la selecció d'obres presentades en l'XI edició de la Biennial Internacional de l'Esport a les Belles Arts. A través d'aquest recorregut, el públic podrà observar les pintures, escultures i dibuixos realitzats per prestigiosos artistes de tot el món, de dimensions molt variades, que tracten una àmplia varietat temàtica basada en les múltiples disciplines que engloba l'esport: atletisme, ciclisme, rem, futbol, natació, etc.

Els escolars han estat bevent aigua amb residus fecals

(Miquel Barceló).- Durant un temps indeterminable els escolars del col·legi «Es Cremat» han estat bevent aigua no potable. Segons una anàlisi feta fer per un pare, l'aigua de les fonts de l'escola contenen residus fecals, amoníacs i excés de nitrats. Fou precisament un pare qui va donar la veu d'alarma al professorat després de tenir enllestits els anàlisis (que tenen data de 29-2-96). El dimarts 26 de març la notícia de la contaminació de l'aigua fou donada per «Diari de Mallorca», citant fonts del mateix col·legi i dels pares. En la crònica elaborada per l'esmentat mitjà s'apuntava que ni el delegat de Sanitat, Bartomeu Mascaró, ni la directiva de l'Associació de Pares tenien coneixement dels fets. Per altra part s'especificava que havia estat el propi Ajuntament qui precintà un dels abeuradors.

Es Molí Nou va contactar amb la direcció del centre el passat dimarts 26 de març per conèixer més de prop la situació sobre la xarxa d'aigua de l'escola. Segons la Cap d'Estudis del centre, les dues fonts del pati estan connectades a la xarxa pública i només una d'aquestes, la que està situada vora un dels banys, era la que estava contaminada; «Mentre que l'aigua de la font de devora la cisterna és potable». Aleshores es desconeixia el motiu pel qual l'aigua sortia dolenta. Segons la Cap d'Estudis, es temia que la rompuda d'una canyeria de les aigües residuals fos el factor contaminant de l'aigua canalitzada vers la font dels banys. A l'hora de tancar la present edició, no es tenia encara coneixement de com i a quin punt l'aigua provinent de la xarxa pública, i que per tant tocava ésser potable, es mesclava amb residus fecals.

Segons informaren fonts del mateix professorat de l'Escola, el dimarts 26 un representant del Ministeri d'Educació va visitar el col·legi per conèixer de primera mà la problemàtica de l'aigua. Es temia, per altra part, que una errada en la reforma dels banys, duita a terme durant la tardor de 1994 (en el marc d'unes obres que suposaren una inversió de 26 milions per part del MEC), fos el motiu de la contaminació d'una de les dues fonts que es fan servir per a què els escolars beguin. Extrem que a hores de tancar la present informació no pogué ésser confirmat a Es Molí Nou.

Des de primers de març els escolars varen beure de

garrafa, que a mitjan març segons la Cap d'Estudis, era omplida amb aigua de la cisterna, que és potable segons unes anàlisis. Actuació però que deixa obert un interrogant. Com havent-hi una font en servei es fa servir aigua de garrafa, si els nins i nines poden beure a l'aixeta amb aigua potable? Per altra part, el pare que va fer analitzar l'aigua, una vegada obtinguts els resultats comunicà el problema a l'Escola, que per la seva part també comanà una anàlisi que igualment donà resultats positius. En les següents actuacions figura una comunicació de la direcció del centre a l'Ajuntament. Conseqüentment el batle tocava estar informat i per derivació jeràrquica el delegat de Sanitat, i la delegada d'Educació, així com tot el consistori, sense oblidar que algú tenia la responsabilitat de posar la situació en coneixement de l'Associació de Pares per evitar ridículs com el propi desconeixement d'uns fets que han atemptat contra la salut de 160 escolars i que només sortiren a llum degut a la publicació d'aquests a un mitjà regional.

En el Consell Escolar del passat dilluns 25 de març, el batle va informar de quin era el problema i les possibles solucions. Entre aquestes es va informar que l'empresa que realitzà la reforma del centre revisaria les tuberies i solventaria el problema. El batle, assegurà que d'aquest fet només se'n parlaria un dia al diari i després s'oblidaria, així ho informaren a Es Molí Nou fonts del mateix Consell.

#Total
descontrol
sanitari de
l'Ajuntament a
l'Escola

El discurs del sí-sí

Ens estam acostumant, de forma perillosa, a acceptar que el batle amb el seu sí-sí arregla tots els problemes. Idò bé, no té cap vara màgica, per molta irresponsabilitat i negligència que demostri el fet de què el seu delegat de Sanitat no té coneixement de la contaminació de l'aigua que beven 160 nins i nines d'aquesta santa vila. Com també és incompreensible que l'Associació de Pares s'hagi d'adonar per un diari, 20 dies després d'haver-se detectat la contaminació, de la situació de perill viscuda per la majoria d'escolars que pensant beure aigua bona bevien autèntica porqueria. No demanam que el batle s'hagi de confesar amb el poble cada dos per tres, n'hi ha prou amb un cop cada 4 anys, però sí-sí que ho ha de fer amb els seus regidors de partit i després, per respecte, amb els demés components del consistori. Si a la primera autoritat li satisfà que un diari parli del greu problema de l'aigua de l'Escola només un dia, als pares ens ha de preocupar que actituds com la del batle ens hagi de fer mal de ventre la resta de l'any.

Miquel Barceló